

HERDENKING HUGO SINZHEIMER (1875-1945)

Rob Schwitters

Hugo Sinzheimer bekleedde als eerste in Nederland een leerstoel in de rechtssociologie. Deze was speciaal voor hem in het leven geroepen door de "Stichting tot bevordering van de studie van het arbeidsrecht en de rechtssociologie in Nederland", die hem, als vluchteling voor het nazi-regime, naar ons land haalde. 6 november 1933 aanvaardde hij zijn ambt met een inaugurale rede: "Das Problem des Menschen im Recht".

Een halve eeuw later, afgelopen november, werd deze gebeurtenis herdacht met een korte plechtigheid in de Agnietenkapel van De Universiteit van Amsterdam. Men eerde een bijzonder mens die bescheidenheid, een vaste politieke overtuiging en een mild relativiserende humor in zich verenigde; een "Einstein van het arbeidsrecht" (zo ooit genoemd door Levenbach); de schrijver van de eerste Nederlandse inleiding in de rechtssociologie (het in 1935 verschenen "Taak der rechtssociologie"); iemand die praktische maatschappelijke problemen wist te verbinden met fundamentele levensbeschouwelijke uitgangspunten; een man van wiens meest vitale en levendige gedachten Nederland verstoken moest blijven, omdat hem, met zijn verbanning, zijn voedingsbodem, de directe betrokkenheid bij arbeidsrechtelijke vraagstukken, werd ontnomen.

Dit waren de karakteriseringingen die men van David Kettler, Taco van Peijpe en André Hoekema kon vernemen. De lezing van eerstgenoemde is elders in dit blad afgedrukt. Taco van Peijpe belichtte de grote betekenis van Sinzheimer voor het Duitse en Nederlandse arbeidsrecht. Deze inleiding kan in een uitgebreide versie in het eerste Recht en Kritiek-nummer van dit jaar teruggevonden worden.

André Hoekema besprak de waarde van Sinzheimer voor de hedendaagse rechtssociologie in Nederland. Deze lijkt op het eerste gezicht niet groot. Zo wordt door Cees Schuyt in zijn in 1971 uitgegeven terreinverkenning van de rechtssociologie, geen aandacht besteed aan het inleidende werk van Sinzheimer.

Dit stilzwijgen is volgens spreker maar ten dele terecht. Weliswaar doet Sinzheimer in zijn rechtssociologische studies vrijwel alles wat Ric Abel verbiedt, namelijk, "narrative history" en "functional contextualism". Maar ongeremd door een streng empirie- en methodebegrip was hij in staat een praktisch en emancipatoir-normatieve rechtssociologie te ontwikkelen, waarbij hij zowel aandacht had voor reële economische krachten als voor de rol van het bewustzijn voor de omzetting van deze krachten in effecten op de samenleving. In het recht zelf en in sociale bewegingen zocht hij naar rechtswaarden die de weg wijzen naar meer menselijke en vrije verhoudingen. Hij bleek zich echter bewust van catastrofale ontwikkelingen, zoals bewapeningswedloop, armoede en werkloosheid. Het zou volgens Hoekema een goede gewoonte moeten zijn deze vragen aan de orde te stellen. Een reden om naar Sinzheimer terug te gaan.